

Gheorghe Ivan**Mari-Claudia Ivan**

Drept penal. Partea specială

Conform Codului penal

Ediția 5**- revizuită și adăugită -**

Editura C.H. Beck
București 2023

Cuprins

Abrevieri.....	IX
Introducere.....	1
Capitolul I. Infrațiuni contra persoanei.....	3
Secțiunea 1. Aspecte comune.....	3
Secțiunea a 2-a. Infrațiuni contra vieții	6
§1. Omorul.....	6
§2. Omorul calificat.....	21
§3. Uciderea la cererea victimei.....	42
§4. Determinarea sau înlesnirea sinuciderii	45
§5. Uciderea din culpă.....	50
Secțiunea a 3-a. Infrațiuni contra integrității corporale sau a sănătății.....	63
§1. Lovirea sau alte violențe	63
§2. Vătămarea corporală	70
§3. Lovirile sau vătămarile cauzatoare de moarte	88
§4. Vătămarea corporală din culpă	95
§5. Relele tratamente aplicate minorului	101
§6. Încăierarea	105
Secțiunea a 4-a. Infrațiuni săvârșite asupra unui membru de familie	107
§1. Violența în familie.....	107
§2. Uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă	111
Secțiunea a 5-a. Agresiuni asupra fătului.....	118
§1. Întreruperea cursului sarcinii.....	118
§2. Vătămarea fătului	120
Secțiunea a 6-a. Infrațiuni contra libertății persoanei	123
§1. Lipsirea de libertate în mod ilegal.....	123
§2. Amenințarea	130
§3. Șantajul	135
§4. Hărțuirea	148
Secțiunea a 7-a. Infrațiuni contra libertății și integrității sexuale	149
§1. Violul	149
§2. Violul săvârșit asupra unui minor	167
§3. Agresiunea sexuală.....	172
§4. Agresiunea sexuală săvârșită asupra unui minor	177
§5. Determinarea sau înlesnirea întreținerii de acte sexuale sau de natură sexuală între minori.....	179
§6. Actul sexual cu un minor	181
§7. Coruperea sexuală a minorilor	187
§8. Racolarea minorilor în scopuri sexuale	195
§9. Fapte comise în circumstanțe agravante	197

§10. Hărțuirea sexuală.....	198
Secțiunea a 8-a. Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private	200
§1. Violarea de domiciliu	200
§2. Violarea sediului profesional	206
§3. Violarea vieții private	207
§4. Divulgarea secretului profesional	214
Capitolul II. Infracțiuni contra patrimoniului.....	218
Secțiunea 1. Aspecte comune.....	218
Secțiunea a 2-a. Furtul.....	223
Secțiunea a 3-a. Furtul calificat (agravat).....	237
Secțiunea a 4-a. Tâlhăria	251
Secțiunea a 5-a. Tâlhăria calificată (agravată)	259
Secțiunea a 6-a. Tâlhăria urmată de moartea victimei	263
Secțiunea a 7-a. Abuzul de încredere	264
Secțiunea a 8-a. Gestiuinea frauduloasă.....	271
Secțiunea a 9-a. Însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor	276
Secțiunea a 10-a. Înșelăciunea	282
Secțiunea a 11-a. Distrugerea.....	299
Secțiunea a 12-a. Distrugerea calificată	305
Secțiunea a 13-a. Distrugerea din culpă.....	306
Secțiunea a 14-a. Tulburarea de posesie	307
Capitolul III. Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat.....	313
Secțiunea 1. Infracțiuni contra autorității.....	313
§1. Aspecte comune	313
§2. Ultrajul.....	314
§3. Uzurparea de calități oficiale	321
Capitolul IV. Infracțiuni contra înfăptuirii justiției.....	326
Secțiunea 1. Aspecte comune.....	326
Secțiunea a 2-a. Nedenunțarea	329
Secțiunea a 3-a. Omisiunea sesizării	335
Secțiunea a 4-a. Inducerea în eroare a organelor judiciare.....	336
Secțiunea a 5-a. Favorizarea făptuitorului.....	342
Secțiunea a 6-a. Tăinuirea	350
Secțiunea a 7-a. Influențarea declarațiilor.....	353
Secțiunea a 8-a. Mărturia mincinoasă	360
Secțiunea a 9-a. Sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri	370
Secțiunea a 10-a. Ultrajul judiciar.....	373
Secțiunea a 11-a. Cercetarea abuzivă.....	375
Secțiunea a 12-a. Supunerea la rele tratamente.....	378
Secțiunea a 13-a. Tortura	380
Secțiunea a 14-a. Represiunea nedreaptă	383
Secțiunea a 15-a. Evadarea.....	385
Secțiunea a 16-a. Înlesnirea evadării.....	388

Secțiunea a 17-a. Nerespectarea hotărârilor judecătorești.....	390
Capitolul V. Infrapecțiuni de corupție și de serviciu.....	400
Secțiunea 1. Aspecte comune.....	400
Secțiunea a 2-a. Infrapecțiuni de corupție.....	402
§1. Aspecte comune	402
§2. Luarea de mită.....	407
§3. Darea de mită.....	449
§4. Traficul de influență	461
§5. Cumpărarea de influență	485
Secțiunea a 3-a. Infrapecțiuni de serviciu	491
§1. Aspecte comune	491
§2. Delapidarea.....	494
§3. Purtarea abuzivă	505
§4. Abuzul în serviciu	508
§5. Neglijența în serviciu.....	535
§6. Violarea secretului corespondenței.....	541
Capitolul VI. Infrapecțiuni de fals	549
Secțiunea 1. Aspecte comune.....	549
Secțiunea a 2-a. Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori	550
§1. Falsificarea de monede.....	550
Secțiunea a 3-a. Falsuri în înscrisuri	554
§1. Aspecte comune	554
§2. Falsul material în înscrisuri oficiale.....	557
§3. Falsul intelectual.....	563
§4. Falsul în înscrisuri sub semnătură privată.....	572
§5. Uzul de fals.....	580
§6. Falsul în declarații	586
§7. Falsul privind identitatea.....	591
Capitolul VII. Infrapecțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială	596
Secțiunea 1. Infrapecțiuni contra ordinii și liniștii publice	596
§1. Aspecte comune	596
§2. Tulburarea ordinii și liniștii publice.....	597
§3. Ultrajul contra bunelor moravuri	603
Secțiunea a 2-a. Infrapecțiuni contra familiei	606
§1. Aspecte comune	606
§2. Incestul.....	607
§3. Abandonul de familie	611
§4. Nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului.....	619
Bibliografie	623

Capitolul I

Infracțiuni contra persoanei

Secțiunea 1. Aspecte comune

1. Infracțiunile contra persoanei constituie conținutul Titlului I al Părții speciale a noului (actualului – termen pe care îl folosim uneori) Cod penal (Legea nr. 286/2009)¹.

2. Obiectul juridic generic constă în relațiile sociale referitoare la drepturile indisolubil legate de existența fizică și personalitatea omului. Aceste drepturi sunt: dreptul la viață, la integritate corporală și sănătate, dreptul la libertate, dreptul la demnitate.

3. Obiectul material. Unele dintre infracțiunile contra persoanei au și un obiect material, constând în corpul victimei infracțiunii (de exemplu, infracțiunile contra vieții, infracțiunile contra integrității corporale sau a sănătății). Altele sunt lipsite de un asemenea obiect (de pildă, infracțiunile contra libertății persoanei).

¹ M.Of. nr. 510 din 24 iulie 2009. Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, a intrat în vigoare la data de 1 februarie 2014, potrivit art. 246 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicarea a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal (M.Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012). Înainte de a intra în vigoare, actualul Cod penal a suferit unele modificări prin Legea nr. 27/2012 (M.Of. nr. 180 din 20 martie 2012), prin Legea nr. 63/2012 (M.Of. nr. 258 din 19 aprilie 2012) și prin Legea nr. 187/2012. Însă, și după intrarea în vigoare, actualul Cod penal a suferit modificări prin Legea nr. 159/2014 (M.Of. nr. 887 din 5 decembrie 2014), prin O.U.G. nr. 18/2016 (M.Of. nr. 389 din 23 mai 2016), prin Legea nr. 151/2016 (M.Of. nr. 545 din 20 iulie 2016), prin O.U.G. nr. 13/2017 (M.Of. nr. 92 din 1 februarie 2017), prin O.U.G. nr. 14/2017 (M.Of. nr. 101 din 5 februarie 2017) [cu privire la critica adoptării O.U.G. nr. 13/2017, a se vedea Gh. Ivan, Noile modificări ale Codului penal și Codului de procedură penală, în Pro Lege nr. 1/2017, p. 312-327 (disponibil și pe site-ul <http://revistaprolege.ro/revista-prolege-nr-12017/>)], prin Legea nr. 193/2017 (M.Of. nr. 598 din 25 iulie 2017), prin Legea nr. 49/2018 (M.Of. nr. 194 din 2 martie 2018), prin O.U.G. nr. 28/2020 (M.Of. nr. 228 din 20 martie 2020), prin Legea nr. 217/2020 (M.Of. nr. 1012 din 30 octombrie 2020), prin Legea nr. 233/2020 (M.Of. nr. 1036 din 5 noiembrie 2020), prin Legea nr. 274/2020 (M.Of. nr. 1144 din 26 noiembrie 2020), prin Legea nr. 146/2021 (M.Of. nr. 515 din 18 mai 2021), prin Legea nr. 186/2021 (M.Of. nr. 657 din 2 iulie 2021), prin Legea nr. 207/2021 (M.Of. nr. 720 din 22 iulie 2021), prin Legea nr. 8/2022 (M.Of. nr. 20 din 6 ianuarie 2022), prin O.U.G. nr. 71/2022 (M.Of. nr. 531 din 30 mai 2022), prin Legea nr. 170/2022 (M.Of. nr. 548 din 6 iunie 2022), prin Legea nr. 171/2023 (M.Of. nr. 532 din 15 iunie 2023), prin Legea nr. 200/2023 (M.Of. nr. 616 din 6 iulie 2023), prin Legea nr. 213/2023 (M.Of. nr. 629 din 10 iulie 2023), prin Legea nr. 214/2023 (M.Of. nr. 634 din 11 iulie 2023), prin Legea nr. 217/2023 (M.Of. nr. 634 din 11 iulie 2023) și prin Legea nr. 248/2023 (M.Of. nr. 673 din 21 iulie 2023). Deopotrivă, unele dispoziții ale actualului Cod penal au fost declarate neconstituționale sau li s-a recunoscut constituționalitatea numai dacă respectă anumite condiții impuse de către Curtea Constituțională a României.

4. Subiectul activ. De regulă, infracțiunile contra persoanei nu sunt condiționate de o calitate specială a făptuitorului. Sunt însă și cazuri când legea cere o astfel de calitate, fie pentru existența infracțiunii în formă simplă (de exemplu, calitatea de mamă în cazul uciderii nou-născutului de către mamă sau în cazul pruncuciderii)¹, fie pentru existența unor forme mai grave (de pildă, calitatea de membru de familie în cazul omorului).

Participația penală este posibilă, în cazul acestor infracțiuni, atât sub forma coautoratului, cât și sub forma instigării sau a complicității.

5. Latura obiectivă. Sub aspectul *elementului material* al laturii lor obiective, infracțiunile contra persoanei constau în fapte de o destul de mare varietate. La unele dintre aceste infracțiuni (omorul, uciderea din culpă), fapta se poate prezenta fie sub forma unei acțiuni, fie sub forma unei inacțiuni, pe când la altele (amenințarea, șantajul) fapta nu se poate realiza decât prin săvârșirea unei acțiuni. În unele cazuri, legea cere și producerea unui anumit rezultat (de exemplu, moartea persoanei, în cazul infracțiunilor contra vieții).

Urmarea imediată constă într-o atingere adusă atributelor persoanei, protejate prin normele de incriminare.

Legătura de cauzalitate trebuie să existe la majoritatea infracțiunilor.

6. Latura subiectivă. Cele mai multe infracțiuni contra persoanei se săvârșesc cu intenție directă sau indirectă. Unele dintre aceste infracțiuni se săvârșesc însă și din culpă (uciderea din culpă, vătămarea corporală din culpă). În sfârșit, sunt infracțiuni contra persoanei care se săvârșesc și cu praeterintenție (cum ar fi vătămarea corporală) sau numai cu praeterintenție (lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte).

7. Formele infracțiunii. Infracțiunile contra persoanei sunt susceptibile, în marea lor majoritate, de *acte de pregătire și tentativă*. Actele de pregătire nu sunt sancționate. În anumite cazuri, legea prevede însă sancționarea tentativei.

8. Sancționarea. Pedepsa diferă în funcție de gravitatea infracțiunii.

9. Clasificarea. Infracțiunile contra persoanei au fost împărțite, în raport cu atributul pe care îl încalcă, în nouă subgrupe, iar acestea au fost incluse în Titlul I din Partea specială a Codului penal, în următoarea ordine: infracțiuni contra vieții (Capitolul I); infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății (Capitolul II); infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie (Capitolul III); agresiuni asupra fătului (Capitolul IV); infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie (Capitolul V); infracțiuni contra libertății persoanei (Capitolul VI); traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile (Capitolul VII); infracțiuni contra libertății și integrității

¹ Gh. Ivan, Drept penal. Partea specială. Cu referiri la Noul Cod penal, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 64; Gh. Ivan, M.-C. Ivan, Drept penal. Partea specială conform noului Cod penal, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 89; Gh. Ivan, M.-C. Ivan, Drept penal. Partea specială conform noului Cod penal, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 93; Gh. Ivan, M.-C. Ivan, Drept penal. Partea specială conform noului Cod penal, ed. a 3-a, revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2017, p. 95; Gh. Ivan, M.-C. Ivan, Drept penal. Partea specială conform noului Cod penal, ed. a 4-a, revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2019, p. 96.

sexuale (Capitolul VIII); infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private (Capitolul IX)¹.

¹ În *Codul penal din 1969* infracțiunile contra persoanei erau împărțite, în raport cu atributul pe care îl încălcau, în patru subgrupe, iar acestea erau incluse în Titlul al II-lea din Partea specială a Codului penal, în următoarea ordine: infracțiuni contra vieții, integrității corporale și sănătății; infracțiuni contra libertății; infracțiuni privitoare la viața sexuală; infracțiuni contra demnității (a se vedea, pe larg, *Gh. Ivan*, *Drept penal. Partea specială*. Cu referiri la *Noul Cod penal*, op. cit., p. 3-226).

Actualul Cod penal nu a mai incriminat faptele contra demnității (insulta și calomnia), așa cum acestea subzistau (doar de formă în ultima perioadă) în *Codul penal din 1969* (art. 205 și art. 206). Aceste texte aveau următorul conținut:

Art. 205. *Insulta: „(1) Atingerea adusă onoarei ori reputației unei persoane prin cuvinte, prin gesturi sau prin orice alte mijloace, ori prin expunerea la batjocură, se pedepsește cu amendă.*

(2) Aceeași pedeapsă se aplică și în cazul când se atribuie unei persoane un defect, boală sau infirmitate care, chiar reale de-ar fi, nu ar trebui relevate.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(4) Împăcarea părților înlătură răspunderea penală”.

Art. 206. *Calomnia: „(1) Afirmarea sau imputarea în public, prin orice mijloace, a unei fapte determinate privitoare la o persoană, care, dacă ar fi adevărată, ar expune acea persoană la o sancțiune penală, administrativă sau disciplinară, ori disprețului public, se pedepsește cu amendă de la 2.500.000 lei la 130.000.000 lei.*

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(3) Împăcarea părților înlătură răspunderea penală”.

Prin Decizia Curții Constituționale nr. 62/2007 (M.Of. nr. 104 din 12 februarie 2007), s-a admis excepția de neconstituționalitate ridicată cu privire la dispozițiile art. I pct. 56 din *Legea nr. 278/2006* pentru modificarea și completarea *Codului penal*, precum și pentru modificarea și completarea altor legi, partea referitoare la *abrogarea art. 205, art. 206 și art. 207 C.pen. din 1969*, constatându-se ca acestea sunt neconstituționale.

La rândul său, *instanța supremă* a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și sesizarea Colegiului de conducere al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel București, statuând că normele de incriminare a insultei și calomniei cuprinse în art. 205 și art. 206 C.pen. din 1969, precum și prevederile art. 207 din același cod privind proba verității, abrogate prin dispozițiile art. I pct. 56 din *Legea nr. 278/2006*, dispoziții declarate neconstituționale prin Decizia nr. 62/2007 a Curții Constituționale, nu sunt în vigoare [I.C.C.J., S.U., Decizia nr. 8/2010 (M.Of. nr. 416 din 14 iunie 2011)].

Codul penal al Republicii Moldova (<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=331268>) consacră următoarea sistematizare: infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei (Capitolul II al Părții speciale); infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei (Capitolul III al Părții speciale); infracțiuni privind viața sexuală (Capitolul IV al Părții speciale); infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor (Capitolul V al Părții speciale). Este de menționat că în Capitolul I al Părții speciale a acestui cod sunt prevăzute infracțiunile contra păcii și securității omenirii, precum și infracțiunile de război, iar în Capitolul VI al Părții speciale a codului menționat anterior, infracțiunile contra patrimoniului. Capitolul VII al Părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova este destinat infracțiunilor contra familiei și minorilor, printre care se numără incestul, violența în familie, traficul de copii, pornografia infantilă, recurgerea la

Secțiunea a 2-a. Infracțiuni contra vieții

§1. Omorul

10. Noțiune și definiție. Potrivit art. 188 alin. (1) C.pen., *omorul* (simplu) constă în *uciderea unei persoane*.

Codul penal actual a preluat în art. 188, fără modificări, incriminarea din art. 174 C.pen. din 1969.

prostituția practică de un copil, atragerea minorilor la consumul ilegal de substanțe stupefiante, psihotrope și/sau de alte substanțe cu efecte similare.

Codul contravențional al Republicii Moldova (<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=369412>) ocrotște onoarea și demnitatea persoanei fizice prin includerea faptelor de injurie și calomnie în rândul contravențiilor. Astfel, art. 69 din acest cod, cu denumirea marginală „Injuria”, are următorul conținut:

„(1) *Injuria, adică vorbele sau faptele care lezează onoarea și demnitatea persoanei, se sancționează cu amendă de la 9 la 18 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 10 la 20 de ore.*

(2) *Injuria adusă în mass-media*

se sancționează cu amendă de la 12 la 24 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 15 la 30 de ore”.

La rândul său, art. 70 din *Codul contravențional al Republicii Moldova*, cu denumirea marginală „Calomnia”, prevede:

„(1) *Calomnia, adică răspândirea cu bună știință a unor informații mincinoase ce defăimează o altă persoană,*

se sancționează cu amendă de la 48 la 72 de unități convenționale aplicată persoanei fizice sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 20 la 60 de ore, cu amendă de la 72 la 150 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere cu privarea de dreptul de a deține anumite funcții sau de dreptul de a desfășura anumite activități pe un termen de la 3 luni la un an.

(2) *Aceeași acțiune însoțită de învinuirea în săvârșirea unei infracțiuni*

se sancționează cu amendă de la 60 la 90 de unități convenționale aplicată persoanei fizice sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore, cu amendă de la 90 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere cu privarea de dreptul de a deține anumite funcții sau de dreptul de a desfășura anumite activități pe un termen de la 6 luni la un an”.

Potrivit art. 10 din *Codul contravențional al Republicii Moldova*, constituie *contravenție* fapta – acțiunea sau inacțiunea – ilicită, cu un *grad de pericol social mai redus decât infracțiunea*, săvârșită cu vinovăție, care atentează la valorile sociale ocrotite de lege, este prevăzută de prezentul cod și este pasibilă de sancțiune contravențională.

În *România*, este protejată demnitatea persoanei într-o anumită măsură; astfel, potrivit art. 2 pct. 1) din Legea nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice, republicată (M.Of. nr. 125 din 18 februarie 2020), cu modificările și completările ulterioare, constituie *contravenție* săvârșirea oricăreia dintre următoarele fapte, dacă nu sunt comise în astfel de condiții încât, potrivit legii penale, să fie considerate infracțiuni: săvârșirea în public de fapte, acte sau gesturi obscene, proferarea de *injurii*, *expresii jignitoare* sau vulgare, amenințări cu acte de violență împotriva persoanelor sau bunurilor acestora, de natură să tulbure ordinea și liniștea publică sau să provoace indignarea cetățenilor ori să lezeze *demnitatea și onoarea* acestora.

11. Obiectul juridic. Omorul are ca obiect juridic speciile relațiile sociale referitoare la dreptul la viață asigurat fiecărui om. Momentul când începe viața a prilejuit exprimarea mai multor opinii în doctrina penală.

Unii autori români consideră că, în sensul legii penale, ocrotirea vieții persoanei începe odată cu desprinderea fătului de mamă, moment în care acesta încetează să mai fie o parte a corpului mamei¹.

Alți autori români opinează că momentul nașterii nu coincide cu cel al desprinderii fătului de mamă, ci se situează mai înainte, între declanșarea procesului nașterii și nașterea propriu-zisă, când fătul a fost expulzat sau extras din uterul mamei, chiar dacă nu au fost expulzate și anexele fetale (placentă, membrane, cordon ombilical) și nici nu s-a realizat autonomia fătului de mamă. În acest proces de naștere se pot comite acte de pruncucidere². În același sens, și unii autori italieni arată că, potrivit legislației italiene, calitatea de om nu începe cu nașterea propriu-zisă, adică cu completa desprindere a fătului de mamă, ci într-un moment anterior, și anume când a început desprinderea fătului de uterul femeii³. În viziunea legislației italiene, constituie omor și uciderea fătului în timpul desprinderii din uterul mamei, adică în timpul procesului nașterii. Această poziție a fost adoptată și de doctrina și legea penală germană⁴.

În sfârșit, există și autori români care relevă că momentul începerii vieții trebuie stabilit în raport cu rezultatele cercetărilor științifice medicale (de care ar trebui să țină seama știința juridică și practica judiciară)⁵ sau că acest moment ar fi condiționat de particularitățile procesului nașterii în fiecare caz în parte, neputând să se fixeze teoretic și în abstract acest moment⁶ ori că momentul apariției vieții este dificil de stabilit și, după cum rezultă din explicațiile medico-legale, se pare că în această privință nu există un criteriu unic și general valabil; de aceea, în funcție de particularitățile procesului nașterii, trebuie să se stabilească pe bază de expertiză medico-legală dacă este sau nu vorba despre o persoană în viață⁷.

¹ C. Bulai, *Curs de drept penal. Partea specială*, vol. I, op. cit., p. 116; O. Loghin, A. Filipaș, *Drept penal român. Partea specială*, op. cit., 1992, p. 36; I. Vasiliu, *Drept penal român. Partea specială*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2001, p. 73; C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache, B.-N. Bulai, *Cr. Mitrache*, Instituții de drept penal. Curs selectiv pentru examenul de licență 2008-2009. Cu ultimele modificări ale Codului penal, ed. a 4-a revizuită și adăugită, Ed. Trei, București, 2008, p. 336.

² O.A. Stoica, op. cit., p. 104; C. Barbu, *Ocrotirea persoanei în dreptul penal al Republicii Socialiste România*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1977, p. 35.

³ F. Antolisei, *Manuale di diritto penale. Parte speciale*, vol. I, Dott. A. Giuffrè Editore, S.p.A. Milano, 2002, p. 44. În același sens, Curtea de Casație italiană, decizia din 13 februarie 1979.

⁴ V. Krey, *Strafrecht, Besonderer Teil*, Berlin, 1994, p. 2.

⁵ V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, V. Roșca, *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială*, vol. III, Ed. Academiei, București, 1971, p. 182.

⁶ I. Dobrinescu, *Infrațiuni contra vieții*, Ed. Academiei, București, 1987, p. 23; T. Vasiliu, D. Pavel, G. Antoniu, D. Lucinescu, V. Papadopol, V. Rămureanu, *Codul penal comentat și adnotat. Partea specială*, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975, p. 70.

⁷ V. Cioclei, *Drept penal. Partea specială. Infrațiuni contra persoanei. Cu referiri la Noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 6.

În opinia noastră, hotărâtor este însă momentul desprinderii complete a fătului de mamă și începutul unei vieți independente de aceasta, prin tăierea cordonului ombilical, care îl face să constituie o parte a corpului mamei. Aducem ca argument art. 200 alin. (1) C.pen. (art. 177 C.pen. din 1969) care incriminează uciderea *copilului* nou-născut, adică a produsului concepției care a început o viață extrauterină¹. O concluzie similară se desprinde și din legea penală franceză².

La fel de discutabil este și momentul *instalării* morții. Trebuie să se aibă în vedere faptul că moartea reprezintă un proces și, chiar atunci când intervine aparent brusc, ea reprezintă în realitate un fenomen care se instalează în etape, iar între viață și moarte se impun așa-numitele stări terminale: preagonia, agonia și coma³. *Preagonia* este o etapă premergătoare agoniei, caracterizată prin stări de luciditate, stări euforice, anxietate. *Agonia* reprezintă o stare terminală caracterizată prin diminuarea funcțiilor vitale, circulația și respirația, apariția unor tulburări neurologice și scăderea acuității simțurilor. *Coma* este la rândul ei o stare terminală, caracterizată printr-o inhibiție profundă a sistemului nervos, cu păstrarea prin control bulbal a funcțiilor vegetative de bază (circulatorii și respiratorii). Diferența dintre comă și agonie rezidă, în primul rând, în aceea că, în comă, conștiința este întotdeauna absentă.

La un moment dat, survine *moartea clinică* care se caracterizează prin dispariția funcției respiratorii și a celei cardiace, dispariția activității reflexe, a activității electrice a creierului. Dacă se aplică metode de reanimare într-un interval de 2-5 minute, moartea clinică poate fi reversibilă. Moartea clinică nu trebuie confundată cu așa-zisa „moarte aparentă” (*vita minima*) care este caracterizată prin reducerea la maximum a funcțiilor vitale, astfel încât semnele vieții (respirație, puls, zgomot cardiac) sunt imperceptibile. Moartea aparentă este o stare rar întâlnită – cunoscută mai ales din literatura veche –, dar care a impus, între altele, neefectuarea autopsiei mai devreme de 24 de ore de la deces.

După etapa morții clinice urmează *moartea biologică* sau *moartea creierului*. Aceasta se instalează în condițiile în care creierul este privat de oxigen pe o perioadă mai mare de cinci minute. Apoi apar unele modificări structurale ireversibile la nivel cerebral, modificări care fac inutilă reanimarea funcțiilor cardio-respiratorii, deși acest lucru nu este imposibil. Din acest moment încep să apară semnele morții reale (oprirea metabolismului și apariția modificărilor cadaverice).

Existența acestor etape a dus la formularea a două teorii diferite cu privire la momentul morții, una care susținea coincidența între momentul morții și moartea creierului și alta care considera „că moartea reprezintă încetarea vieții întregului organism, teorie susținută pe baza existenței unor cazuri de revenire după come prelungite timp de 1-2 luni, cu EEG (Electroencefalogramă) plat”⁴. În prezent se admite în unanimitate în

¹ În același sens: G. Antoniu, Ocrotirea penală a vieții persoanei, în RDPen nr. 1/2002, p. 13-15; Gh. Ivan, Drept penal. Partea specială. Cu referiri la Noul Cod penal, op. cit., p. 6.

² M. Véron, Droit pénal spécial, Éd. Armand Colin, Paris, 1999, p. 27.

³ V. Beliș, Îndreptar de practică medico-legală, Ed. Medicală, București, 1990, p. 25; V. Beliș(coord.), V. Dragomirescu, C. Naneș, E. Gacea, V. Panaitescu, N. Drugescu, Medicină legală, Ed. Teora, București, 1992, p. 18-20.

⁴ V. Beliș, op. cit., p. 29.

doctrina medico-legală că prima teorie este cea corectă, respectiv faptul că momentul morții coincide cu moartea creierului¹.

Autorii englezi au criticat sever lipsa unei precizări legale a momentului morții victimei, subliniindu-se că aceasta creează o anumită incertitudine în rezolvarea cauzelor de acest fel. Se sugerează a se adopta opinia potrivit căreia momentul morții este cel al încetării funcțiilor creierului².

12. Obiectul material. Obiectul material al infracțiunii de omor este reprezentat de corpul unei persoane în viață³. În doctrina penală s-a subliniat faptul că, deoarece „viața unei persoane nu poate exista decât în corpul persoanei, există o unitate organică între obiectul juridic și obiectul material al acestei infracțiuni”⁴. S-a replicat că, cel puțin din punct de vedere teoretic, în cazul omorului, ca și în cazul celorlalte infracțiuni împotriva vieții, se poate foarte bine contesta existența unui obiect material, în sensul pur al noțiunii; viața nu poate fi, pur și simplu, materializată în corpul persoanei⁵.

13. Subiectul activ. Omorul nu este condiționat de vreo calitate specială a subiectului; în consecință, infracțiunea poate fi săvârșită de către orice persoană.

Participația penală este posibilă atât sub forma coautoratului, cât și sub forma instigării sau a complicității.

În privința coautoratului, în practica noastră judiciară au fost pronunțate o serie de decizii, care își mențin actualitatea, chiar dacă unele dintre ele sunt mai vechi. Astfel, s-a statuat că fapta participantului la săvârșirea infracțiunii de omor, de a folosi împotriva victimei un spray paralizant, urmată de lovirea repetată a acesteia de către cel de al doilea participant cu un corp dur asupra zonei capului, cauzându-i leziuni care au dus la deces, constituie coautorat la omor, iar nu complicitate⁶. Există coautorat la infracțiunea de omor dacă inculpații au acționat împreună lovind concomitent victima în cadrul unei activități indivizibile și în realizarea intenției lor de a ucide; respectiv dacă ei au îndeplinit, fiecare în parte, printr-o acțiune simultană și conjugată, toate actele obiective ce caracterizează infracțiunile respective, fiind conștienți de urmările ce le vor produce și dorind sau acceptând consecințele acțiunii lor comune; nu este relevant care dintre loviturile aplicate au fost mortale⁷. În

¹ V. Cioclei, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 15; V. Cioclei, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei*. Cu referiri la Noul Cod penal, op. cit., p. 8.

² C. Elliot, F. Quinn, *Criminal Law*, London, 2000, p. 51.

³ Nu interesează stabilirea timpului cât ar fi trăit victima dacă nu ar fi fost ucisă. Chiar dacă există cauze care ar fi dus ulterior la o moarte naturală, fapta constituie omor (Trib. Suprem, Colegiu penal, decizia nr. 581/1961, în L.P. nr. 9/1961, p. 88).

⁴ C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache, B.-N. Bulai, *Cr. Mitrache*, op. cit., p. 338.

⁵ V. Cioclei, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei*, op. cit., p. 15, 19-20; V. Cioclei, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei*. Cu referiri la Noul Cod penal, op. cit., p. 9, 14.

⁶ C.S.J., Secția penală, decizia nr. 1262/1997 (<http://www.legalis.ro/>).

⁷ Trib. Suprem, Secția penală, decizia nr. 1362/1983, în Repertoriu III, p. 202; Trib. Suprem, Secția penală, decizia nr. 1940/1980, în Repertoriu III, p. 40; Trib. Suprem, Secția penală, decizia nr. 467/1978, în RRD nr. 7/1978, p. 53; Trib. Suprem, Secția penală, decizia